

Asia: VN/23497/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opintotukilain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot esitysluonnoksesta

Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry on huolissaan opiskelijoiden toimeentulon alhaisesta tasosta. Erityisesti jo aiemmin tulleet lakiesitykset koskien etuuksien indeksijäädytyksiä sekä yleiseen asumistukeen kohdistuvat leikkaukset asettavat opiskelijat entistä haavoittuvampaan asemaan. On välttämätöntä, että opiskelijoiden toimeentulo voidaan turvata. Hallituksen kaavailemat muutokset opintotukeen nähdään SAMOKin toimesta huolestuttavana kehityskulkua, joka lisää valtiontalouden tasapainottamisen yhä enenevissä määrin opiskelijoiden, tulevaisuuden työvoiman, harteille. Kehityssuunta ei ole toivottava. Yhdessä aiempien opiskelijalle kohdistuvien etuuksien lakiuudistusten kanssa heikentävät uudistukset koulutuksen saavutettavuutta niiltä, joiden toimeentulo on ennestään matala tai terveydentila madaltunut.

SAMOK korostaa jälleen kerran laajamittaisten vaikutusarvioiden tekemistä, sillä lukuisat eri suunnista tulevat muutokset asettavat opiskelijat epävarmaan tilanteeseen, jolla voi olla kauaskantoisia seurauksia esimerkiksi hyvinvoivan työvoiman saralla.

Lausunnonantajan näkemykset opintorahan huoltajakorotuksen korottamisesta

SAMOK pitää opintorahan huoltajakorotuksen korottamista hyvänä toimenpiteenä. Huoltajakorotuksen korottaminen tukee niitä opiskelijoita, joilla on kotonaan alaikäinen lapsi huollettavanaan ja korotus nähdään perusteltuna. Perheellisistä opiskelijoista yli puolet kertoo Eurostudent VII -tutkimuksen vastauksissa, ettei kykenisi suorittamaan opintojaan ilman ansiotyötä. Perheellisistä opiskelijoista 42 prosenttia kertoi työskentelyn myös yhtenä yleisimpänä opintojen viivästystekijänä. Samaan aikaan opintorahan indeksijäädytysten kanssa korotus on kuitenkin näennäinen ja paikkaa lähinnä opintotuen indeksijäädytystä. Opintorahan ostovoima on merkittävästi heikentynyt, joten indeksikorotukset myös tulevana vuosina opintorahaan olisivat edelleen merkitykselliset opiskelijan toimeentulon kannalta.

SAMOK haluaa myös muistuttaa, että alaikäisen lapsen huoltajien osalta leikkaukset yleiseen asumistukeen heikentävät perheiden toimeentuloa huomattavasti. Kahden huoltajan perheessä 152

euron leikkaus ja yksinhuoltajaperheessä 113 euron leikkaus yleisestä asumistuessa on merkittävä menetys perheen toimeentulolle ja on omiaan lisäämään lapsiperheköyhyttä sekä kasvattamaan perheiden tuloeroja.

Lausunnonantajan näkemykset opintolainan valtiontakauksen korottamisesta

SAMOK näkee, että opintotuen tason nostaminen on välttämätön toimenpide, mutta tason nostaminen tulisi tehdä opintorahan tasokorotus edellä, eikä lainamäärän kasvattamisella. Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimuksen (KOTT 2021) mukaan opiskelijoista 17,2 prosenttia on pelännyt ruuan loppuvan ennen kuin saa rahaa ostaa lisää ja 10,9 prosenttia tinkinyt lääkkeiden ostamisesta. Hyvinvoinnin kannalta opintotuen tason nostaminen on ehdottoman tärkeää, sillä yksi opiskelijoiden merkittävämpiä mielen hyvinvointia heikentäviä tekijöitä oli huoli omasta toimeentulosta.

Opintolainakanta on yli kaksinkertaistunut vuonna 2017 voimaan astuneen opintotuki uudistuksen jälkeen. Kuluvalle hetkellä AMK-opiskelijan keskimääräinen opintolaina on valmistumisen jälkeen 17 800 euroa. Lainamäärien voidaan siis arvioida kasvavan huomattavasti tulevaisuudessa. Opiskelija, joka suorittaa 210 opintopisteen laajuisen AMK-tutkinnon lainamäärä olisi uudistuksen myötä yli 26 000 euroa, mikäli opiskelija nostaa opintolainaa 9 kuukauden ajalta per opiskeluvuosi.

SAMOK huomauttaa, että jo pelkästään ammattikorkeakouluopiskelijoiden joukossa mediaanitulot valmistumisen jälkeen vaihtelevat merkittävästi, joka vaikuttaa keskeisesti siihen, kenelle lainan takaisinmaksukulut korkoineen ovat kohtuulliset. Tällä hetkellä sairaanhoitajan mediaanipalkka on 2 700 euroa kuukaudessa. Heikko mediaanitulo suhteutettuna opintolainaan heikentää merkittävästi myös alalle hakeutumisen houkuttelevuutta.

Opiskelijoiden yleisimmät syyt opintolainan nostamiselle ovat olleet lainan matala korkotaso, kohtuulliset takaisinmaksuehdot sekä toimeentulon kannalta välttämättömien juoksevien menojen rahoittaminen.

Opintolainan kannattavuutta on perusteltu opiskelijoille opintolainahyvityksellä, mutta uuden lainamäärän myötä hyvityksen määrä jää suhteessa velkataakkaan alhaiselle tasolle. SAMOK esittää, että mikäli opintolainan osuutta opintotuessa tullaan kasvattamaan, tulisi lainahyvityksen enimmäismäärää kasvattaa samassa suhteessa. Myös opintolainan korkotaso on kasvanut huomattavasti ja kuluvalle hetkellä korko liikkuu 4-5 prosentin välillä. SAMOK näkee, että korkokulujen kohtuullistamiseksi Kelan korkoavustuksen tulorajoja on syytä nostaa, jotta korkokulut eivät aja opiskelijoita valmistumisen jälkeen pienituloisuusrajalle.

Yhdessä muiden opiskelijan etuuksiin kohdistuvien uudistusten kanssa opintolainakannan kasvattaminen tulee todennäköisesti lisäämään entisestään opiskelijoiden työntekoa etenkin tilanteissa, joissa lainaa ei haluta ottaa. Työskentelyyn käytetty aika on aina pois opiskelijan päätoimisesta tehtävästä, eli opiskelusta. Eurostudent VII -tutkimuksessa opintojen viivästymisen kannalta toiseksi suurimmaksi tekijäksi näyttäytyvät toimeentulo-ongelmat. Koska yleisen asumistuen suojaosa ollaan poistamassa ja tuen tasoa laskemassa, sysää heikentyvä toimeentulo opiskelijoita yhä enenevässä määrin töihin. Mikäli työhön käytettyä aikaa lisätään entisestään,

heikentää se mahdollisuuksia suorittaa opinnot loppuun määräajassa. Kuluvalle hetkellä opiskelijat käyttävät keskimäärin viikostaan 13,8 tuntia työntekoon (Eurostudent VIII.)

Yhdistettynä muihin hallituksen esityksiin koskien opintorahan indeksijäädytystä ja yleisen asumistuen leikkauksia luo opintolainan valtiontakauksen nosto tilanteita, joissa koulutuksellinen eriarvoisuus lisääntyy ja tuloerot valmistumisen jälkeen kasvavat. SAMOK vaatii, että opintotukeen ja yleiseen asumistukeen kohdistuvista lakiesityksistä laaditaan laaja-alaisempi vaikutusarvio.

Lausunnonantajan näkemykset muiden kuin korkeakouluopiskelijoiden opintolainan lukukausikohtaisten nostokertojen lisäämisestä

Ei lausuttavaa.

Alaluusua Erica
Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry